

УДК 657.1

Л. М. Васильєва,
 д. держ. упр., доцент кафедри обліку і аудиту, ДДАУ
 О. Г. Чепець,
 к. е. н., ст. викл. кафедри обліку і аудиту, ДДАУ

ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ ПЕРЕДУМОВИ РАЦІОНАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ

L. M. Vasilieva,
 Doctor of sciences from state administration, Assistant of professor Department of Account and Audit, DSAU
 O. G. Chepets,
 Candidate of economic sciences, Assistant of professor Department of Account and Audit, DSAU

THE ESSENCE AND THE BASIC PREMISE OF THE RATIONAL ORGANIZATION OF ACCOUNTING

Узагальнено теоретичні розробки вітчизняних науковців щодо сутності організації обліку. Представлено трактування поняття "організація обліку". Визначено основні передумови раціональної організації обліку.

The paper summarizes theoretical work of our scientists about the nature of the organization of accounting. Presented by the interpretation of the concept of "organization of the account." defined the basic premise of the rational organization of accounting.

Ключові слова: бухгалтерський облік, облікова інформація, організація обліку, передумови.
Key words: accounting, accounting information, the organization of accounting, the preconditions.

ВСТУП

Прийняття обґрунтованих управлінських рішень і забезпечення їх реалізації неможливе без раціональної організації всієї економічної інформації. Рівень управління економікою підприємств значною мірою залежить від повноти, обґрунтованості та достовірності інформації, яка міститься в бухгалтерському обліку і звітності. Від того, як організовано бухгалтерський облік на підприємстві, як він виконує свої контрольні функції, значною мірою залежить рівень економічної роботи. Чим раціональніше організовано бухгалтерський облік на підприємстві, чим менше він потребує затрат праці облікових працівників, тим більше залишається у них часу для аналізу і контролю.

Організація обліку — це складний процес, дію якого мають забезпечувати висококваліфіковані спеціалісти — організатори обліку на підприємствах. Це спеціалісти широкого профілю, які, крім глибоких знань з бухгалтерського обліку, вміють працювати з кадрами, управляти потоками ресурсів, використовувати внутрішню і зовнішню інформацію для формування компетентних суджень і прийняття обґрунтованих рішень тощо.

Дослідженню теоретичних і методологічних проблем організації бухгалтерського обліку на підприємствах присвячено праці багатьох вітчизняних вчених, зокрема: Ф.Ф. Бутинця [7], М.В. Кужельного, С.О. Левицької [4], В.П. Завгороднього, А.М. Кузьмінського, В.В. Сопка [5, 8], В.С. Леня [6] та ін. Проте, питання щодо основних передумов раціональної організації обліку на даний час висвітлені на недостатньому рівні, що і зумовлює актуальність даного дослідження.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Таким чином у роботі ставиться завдання узагальнити теоретичні розробки вітчизняних науковців щодо

сутності організації обліку, представити трактування поняття "організація обліку" та визначити основні передумови раціональної організації обліку.

РЕЗУЛЬТАТИ

Організація як смислове поняття передбачає упорядкованість, взаємодію окремих елементів, що перебувають у певній функціональній залежності між собою. Найчастіше термін "організація" вживається для позначення такої властивості, як упорядкування всіх елементів визначеного об'єкта в часі і просторі. Щодо організації бухгалтерського обліку, то таке поняття може бути визначено як науково-обґрунтована сукупність умов, за яких найбільш економічно і раціонально здійснюється збір, обробка і зберігання бухгалтерської інформації з метою оперативного контролю за правильним використанням майна підприємства та надання користувачам неупередженої фінансової звітності.

Через проведення раціональної організації робіт можна досягти удосконалення та раціоналізації обробки інформації, розподілу робіт між персоналом бухгалтерії, науково організувати працю. Тому під організацією бухгалтерського обліку нерідко розуміють сукупність дій зі створення цілісної системи бухгалтерського обліку, функціонування якої спрямоване на забезпечення інформаційних потреб користувачів облікової інформації, включаючи вибір форм організації та формування матеріального й інформаційного забезпечення облікового процесу.

Організація — це один із найбільш відповідальних етапів створення підприємства та підготовки його до ефективної діяльності. Для того щоб процес організації бухгалтерського обліку відбувся, потрібно щоб власник підприємства застосував заходи, які були б направлені на

забезпечення реєстрації фактів господарського життя, їх узагальнення з метою отримання необхідної інформації для складання звітності та прийняття управлінських рішень. Провести свої заходи він може лише через головного бухгалтера, якому делегує відповідні повноваження.

Так, В.С. Лень підкреслює, що організація бухгалтерського обліку — це сукупність дій зі створення цілісної системи бухгалтерського обліку, підтримання і підвищення її організованості, функціонування якої спрямоване на забезпечення інформаційних потреб користувачів облікової інформації, включаючи вибір форм організації та формування матеріального й інформаційного забезпечення облікового процесу [6].

На думку Ф.Ф. Бутинця, організація бухгалтерського обліку — це система умов та елементів побудови облікового процесу з метою отримання достовірної та своєчасної інформації про господарську діяльність підприємства і здійснення контролю за раціональним використанням виробничих ресурсів і готової продукції. Організація бухгалтерського обліку — це цілеспрямована діяльність керівників підприємства по створенню, постійному впорядкуванню та удосконаленню системи бухгалтерського обліку з метою забезпечення інформацією внутрішніх та зовнішніх користувачів [7].

Як зазначають Сопко В.В., Завгородній В.П., організація бухгалтерського обліку — це система методів, способів та засобів, які забезпечують оптимальне функціонування його та подальший розвиток [9]. М.Ю. Карпушенко розглядає організацію бухгалтерського обліку як систему впорядкованих дій зі створення системи бухгалтерського обліку, що включає складання облікових регістрів і первинних носіїв облікової інформації, облікову політику підприємства, організацію облікового процесу [2]. На переконання О.Г. Кореневої, О.В. Мірошниченко, Т.Г. Савченко, організація бухгалтерського обліку — це система методів та заходів, які забезпечують оптимальне функціонування бухгалтерського обліку та його подальший розвиток [3].

Під організацією бухгалтерського обліку розуміють систему умов та елементів побудови облікового процесу з метою отримання достовірної та своєчасної інформації про господарську діяльність підприємства і здійснення контролю за раціональним використанням виробничих ресурсів і готової продукції, її призначення — удосконалення та раціоналізація обробки інформації, розподіл робіт між персоналом бухгалтерії, наукова організація праці [1].

М.В. Кужельний та С.О. Левицька відмічають, що організація обліку — це "система умов та елементів побудови облікового процесу з метою отримання достовірної та своєчасної інформації про господарську діяльність підприємства, здійснення контролю за раціональним використанням виробничих ресурсів" [4]. На думку авторів, в сучасних умовах розвитку ринкової економіки в країні являє собою "пошук раціональної системи відображення операцій і результатів діяльності з урахуванням економіко-організаційних особливостей підприємства, результати впровадження якої гарантують достовірність інформації, її повноцінність для прийняття оперативних та стратегічних рішень" [4].

Організація обліку — це прерогатива засновника (керівника), ведення обліку — це виключно обов'язки

бухгалтера. Він повинен дотримуватися при цьому застосування узгодженої із засновником методології та технології обліку фактів господарського життя для складання фінансової звітності за діючими стандартами обліку. Відповідальність при цьому покладається внутрішнім нормативним актом на бухгалтерську службу. Це може передбачатись в Положенні про бухгалтерську службу підприємства, Статуті, спеціальному наказі, контракті з головним бухгалтером тощо [8].

Організація передусім означає послідовність виконання операцій чи процедур, а будь-яка послідовність передбачає порядок, який можна структурувати у етапи. Виділяють три основні етапи організації обліку: методичний, технічний, організаційний. Вони між собою тісно пов'язані, кожен з них має певне призначення [7].

Так, на першому, методичному, етапі організації бухгалтерського обліку здійснюється вибір системи певних способів та прийомів, на яких базуються документування, інвентаризація, використання синтетичних та аналітичних рахунків, застосування методу подвійного запису, оцінка майна та зобов'язань, калькулювання, бухгалтерський баланс та звітність. Тобто на цьому етапі здійснюється вибір конкретного застосування елементів методу бухгалтерського обліку.

Другий, технічний етап організації бухгалтерського обліку, полягає у виборі способу обробки облікових даних за тією чи іншою технологією (у ручному чи комп'ютеризованому режимі); розробці переліку облікових регістрів та їх форм за ручної обробки інформації, переліку комп'ютерних програм для обліку — за комп'ютеризованого обліку; встановленні порядку здійснення записів у регістрах і переносу даних у регістри, а також порядку надання інформації, отриманої у електронній обліковій системі.

Якщо під час першого та другого етапів здійснюється організація ведення облікових записів, то третій етап — організаційний — полягає в організації роботи облікового апарату, або іншими словами — це організація бухгалтерської служби, яка всі ці роботи має виконувати. Він включає:

- встановлення форми організації обліку, за якої визначається раціональне розміщення облікового апарату (розташування поруч з оперативними підрозділами чи працівниками, які часто взаємодіють з бухгалтерією тощо);

- визначення оптимальної структури облікового апарату (розподіл облікової праці за ділянками обліку);

- встановлення норм праці та часу, необхідного для виконання робіт і визначення оптимальної чисельності бухгалтерів;

- набір кадрів та їх навчання;

- організацію робочих місць бухгалтерів;

- встановлення належних інформаційних зв'язків між окремими частинами бухгалтерії та між бухгалтерією і оперативними підрозділами підприємства, а також із зовнішнім середовищем (встановлення належного діловодства та документообігу);

- організація матеріального, інформаційного і технічного забезпечення облікових працівників;

- мотивація працівників бухгалтерії (оплата праці, інші види стимулювання);

- встановлення правильного і точного обліку роботи працівників та контроль за виконанням ними своїх функцій;

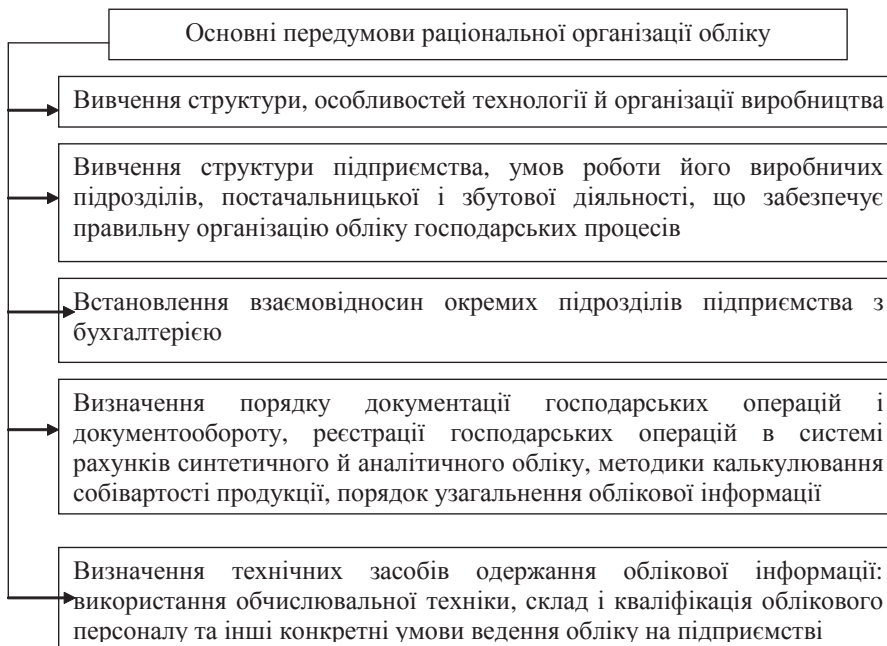

Рис. 1. Основні передумови раціональної організації обліку

- організація архіву бухгалтерських документів;
- організація безпеки та захисту облікової інформації.

Як і в основі будь-якої системи, так і в основі системи бухгалтерського обліку, лежать її найважливіші підвалини, на яких вона будується — це принципи [4]. У літературі з обліку виділяють різні принципи, одні з яких стосуються організації обліку, інші — ведення бухгалтерського обліку. Всі вони направлені на досягнення єдиної мети — забезпечення оперативною, достовірною та перевіреною інформацією внутрішніх і зовнішніх користувачів.

Ефективність організації бухгалтерського обліку може бути представлена і далі своєчасністю формування інформації про фінансово-майнове становище господарюючого суб'єкта, мірою її достовірності, доступності і доцільності для використання, мінімізації витрат на підготовку такої інформації.

С.В. Івахненко наголошує на тому, що організація обліку підпорядкована головному завданню — забезпеченню системного перетворення обліково-економічної інформації про господарські процеси з метою активного впливу на них через систему управління [1].

Як зазначають В.П. Завгородній, А.М. Кузьмінський та В.В. Сопко, "раціональна організація бухгалтерського обліку передбачає дотримання системного підходу, цілісності, всебічності, субординації, динамічності, випереджаючого відображення, системоутворюючих відносин окремих частин і елементів [5].

Виділимо основні передумови раціональної організації обліку на підприємстві (рис. 1).

Через проведення раціональної організації робіт можна досягти удосконалення та раціоналізацію обробки інформації, розподілу робіт між персоналом бухгалтерії, науково організувати працю. Тому під організацією бухгалтерського обліку нерідко розуміють сукупність дій зі створення цілісної системи бухгалтерського обліку, функціонування якої спрямоване на забезпечення інформаційних потреб користувачів облікової

інформації, включаючи вибір форм організації та формування матеріального й інформаційного забезпечення облікового процесу.

ВИСНОВКИ

1. Проведені дослідження дали змогу уточнити суть організації бухгалтерського обліку і трактувати дану дефініцію як науково обґрунтовану сукупність умов, за яких найбільш економно та раціонально відбувається накопичення, обробка та зберігання бухгалтерської інформації з метою отримання достовірної та своєчасної інформації про господарську діяльність підприємства та здійснення контролю за ефективним використанням його майна та надання користувачам (внутрішнім та зовнішнім) неупередженої інформації для прийняття управлінських рішень.

2. Однією з важливих передумов раціональної організації обліку є розробка плану організації бухгалтерського обліку, яким визначається зміст, послідовність і строки виконання облікових робіт на підприємстві, порядок одержання інформації, складання і додання звітності.

Література:

1. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: навчальний посібник / С.В. Івахненко. — К.: Знання, 2004. — 348 с.
 2. Карпушенко М.Ю. Організація обліку: навч. посібник / М.Ю. Карпушенко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. — Х.: ХНАМГ, 2011. — 241 с.
 3. Коренєва О.Г. Організація обліку в банку: навч. посіб. / О.Г. Коренєва, О.В. Мірошниченко, Т.Г. Савченко. — Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2008. — 273 с.
 4. Кужельний М.В. Організація обліку: підручник / М. В. Кужельний, С.О. Левицька. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 352 с.
 5. Кузьмінський А.М. Організація бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: підруч. для студ., що навч. за спец. "Бухгалтерський облік, контроль і аналіз господарської діяльності" / А.М. Кузьмінський, В.В. Сопко, В.П. Завгородній; Ред. А.М. Кузьмінський. — К.: Вища школа, 1993. — 223 с.
 6. Організація бухгалтерського обліку. навчальний посібник / За ред. В.С. Леня. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 696 с.
 7. Організація бухгалтерського обліку: підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. — 3-є вид., доп. і перероб. — Житомир: ПП "Рута", 2002. — 592 с.
 8. Сльозко Т.М. Організація обліку: навч. пос. / Т.М. Сльозко. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 224 с.
 9. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник / В.В. Сопко, В.П. Завгородній. — К.: КНЕУ, 2004. — 412 с.
- Стаття надійшла до редакції 13.06.2013 р.*